

REGIONÁLNE DISPARITY – PRÍČINY A MOŽNÉ RIEŠENIA

REGIONAL DISPARITIES – CAUSES AND POSSIBLE SOLUTIONS

Jana Španková, Adriana Grenčíková

***Abstract:** Authors of this paper address the issue of regional disparities existing not only within the Slovak Republic but also within different countries worldwide. The present study attempts to analyse the main causes and effects of regional disparities. The authors selected two regions for the research, the Trenčín region and the Prešov region. The most distinctive characteristic of the former region is a low level of unemployment in the long-term, well-developed and functioning infrastructure as well as a multitude of industries. The latter region is characteristic for its high level of unemployment, higher proportion of minorities, less developed infrastructure, and prevailing trading activities and industrial production. When examining regional inequalities, the authors analyse indicators of economic and social development such as unemployment rate, average wages, disposable income, number of people on welfare, at-risk-of-poverty rate, migration, crime rate, etc. In general terms, western regions are believed to be richer than eastern regions. The authors try to determine correctness of this belief and identify differences in the regions under consideration. In addition, they try to compare and explain both the data collected and the position of both regions within the Slovak Republic. Moreover, they attempt to highlight the strengths of both regions, they draw attention to weaknesses and propose the ways of eliminating disparities.*

The interest in regional development and regional policy in Slovakia has increased significantly recently. The reason may be seen in increasing regional disparities and possible drawing of financial resources for regional development. Apart from the on-going process of eliminating disparities, reducing tensions between regions is imperative.

Keywords: *Regional disparities, Indicators of regional disparities, Causes of disparities, Unemployment, poverty, Level of education, Crime rate.*

Úvod

Regionálne disparity sú v súčasnosti považované za globálny problém – neexistuje krajina, ktorej by sa netýkali a ktorá by sa nezaoberala ich odstraňovaním alebo zmiernením. Disparity sa prejavujú takmer v každej spoločenskej oblasti, dotýkajú sa širokého spektra sociálnych i ekonomických ukazovateľov. Územie Slovenskej republiky je charakteristické rozdielnym prírodným, sociálnym, ekonomickým ale aj ekologickým prostredím. Preto sa tu nachádzajú rôzne regióny s rôznou dynamikou rozvoja. Na jednej strane sú rozdiely chápané ako prirodzené, stimulujú a podporujú

sociálnu i geografickú mobilitu obyvateľstva. Na strane druhej je sociálna nespravodlivosť a nestabilita.

1 Základné typy regionálnych disparít

Regionálne disparity možno definovať ako „dôsledok regionálneho vývoja, keď v regionálnom vývoji v konkrétnych historických podmienkach môže dôjsť k nerovnomernému vývoju regiónov, vyúsťujúceho do radu nerovností: sociálnych, ekonomických, kultúrnych, infraštruktúrnych, nerovností v životných podmienkach, v životnej úrovni apod., ktoré môžu viesť k regionálnej polarizácii.“ (Gajdoš In.: Výrostová, 2010, s. 152)

Regionálne disparity bránia dosahovaniu ekonomického rastu, dochádza k nižšej produkcii a nevyužívajú sa disponibilné zdroje. Rozdiely v životnej úrovni spôsobujú nepokoje, nespokojnosť, vyššiu mieru kriminality a sociálne vylúčenie v regiónoch s vysokou nezamestnanosťou, čo má aj politické dôsledky.

V zásade sa rozlišujú tri typy regionálnych disparít: ekonomické, sociálne a územné.

Medzi ukazovatele charakterizujúce úroveň ekonomického a sociálneho rozvoja regiónov možno zaradiť regionálny HDP, regionálny HDP na obyvateľa, mieru nezamestnanosti, mieru zamestnanosti, štruktúru nezamestnanosti, priemernú mzdu, disponibilný príjem, počet obyvateľov poberajúcich dávky v hmotnej núdzi, demografické trendy a pod.

Na meranie územných disparít možno použiť napr. hustotu obyvateľstva, migráciu, klímu, vzdialenosť k trhu.

2 Vybrané ukazovatele regionálnych rozdielov

Sloboda (2006) konštatuje, že rozdiely sú prirodzené a do značnej miery sú odrazom rozdielov medzi spoločenstvami obyvateľov, ktoré ich obývajú. Spoločenstvá obyvateľov sú tvorené jednotlivcami, ktorí sa od seba prirodzene odlišujú svojimi individuálnymi schopnosťami, vlastnosťami a mierou sebarealizácie v spoločnosti.

Prešovský kraj vyplňa celú severovýchodnú časť Slovenska a je najvýchodnejším krajom, priemerný vek obyvateľov je 34 rokov, hustota obyvateľstva na 1 km² je 90,9. Spomedzi všetkých krajov, celkovo 8 vyšších územných celkov, je Prešovský kraj najľudnatejší a pokiaľ ide o rozlohu, je druhým najväčším krajom Slovenska. Prešovský kraj patrí medzi najchudobnejšie regióny. V kraji je najvyššia pôrodnosť, dosahuje sa najvyšší prirodzený prírastok, ale vplyvom migračnému úbytku je celkový prírastok obyvateľstva druhý najvyšší v rámci krajov SR. Vo vekovom zložení sa znižuje podiel predproduktívnej zložky a narastá počet obyvateľov v produktívnom a poproduktívnom veku. Obyvateľstvo kraja aj pri miernom zvyšovaní priemerného veku patrí k najmladším v SR.

Priemysel v kraji je rôznorodý bez výraznej orientácie na niektoré výrobné odvetvie. Na území kraja pôsobí viac ako 14 tisíc firiem zameraných na tvorbu zisku

a takmer 59 tisíc súkromne podnikajúcich fyzických osôb (živnostníkov, vrátane fyzických osôb podnikajúcich na základe iného ako živnostenského zákona). Svoju činnosť orientujú hlavne do odvetví stavebníctva, obchodu a priemyselnej výroby. Podľa počtu zamestnancov 97,8 % firiem je zaradených medzi malé podniky (do 49 zamestnancov), 1,8 % medzi stredné (od 50 - 249 zamestnancov) a 0,4 % medzi veľké podniky (nad 250 zamestnancov). Prírodné krásy kraja a vhodné klimatické podmienky vytvorili priaznivé predpoklady pre rozvoj cestovného ruchu. Sústredená je tu pätina ubytovacích zariadení SR (724 z 3643), ktorých služby v roku 2012 využilo takmer 665 tisíc návštevníkov s priemerným počtom prenocovaní 3,2 noci (v SR je to 2,9 noci). V rámci kraja k najnavštevovanejším patrí región Vysoké Tatry a okresy Kežmarok, Prešov a Stará Ľubovňa, zaujímavé sú mestá Levoča, Bardejov, Poprad a Kežmarok.

Trenčiansky kraj sa rozprestiera v severozápadnej časti Slovenska, priemerný vek obyvateľstva je 40 rokov, hustota obyvateľstva na 1 km² je 132,0, patrí medzi menšie kraje Slovenska. V Trenčianskom kraji prebieha proces starnutia obyvateľstva. Od roku 1996 mierne klesá podiel detskej (predproduktívnej) zložky obyvateľstva a zvyšuje sa podiel poproduktívnej zložky.

Priemysel v kraji je rôznorodý, zastúpený strojárstvom, elektrotechnikou, banským priemyslom, textilným a odevným priemyslom, sklárskym, kožiarskym a potravinárskym priemyslom

Na území kraja pôsobí viac ako 13 tisíc firiem zameraných na tvorbu zisku, podľa vlastníctva tvorili podniky v súkromnom sektore 99,4 %, zvyšné podniky boli vo verejnom sektore. Na celkovom počte podnikov sa malé podniky podieľali 83,6 %, stredné podniky 5,1 % a veľké podniky 0,6 %. Zvyšok 10,7 % tvorili podniky s nezisteným počtom zamestnaných osôb. Turistov priťahujú mnohé historické pamiatky, akými sú Trenčiansky hrad (s nápisom na hradnej skale, ktorý pochádza z r. 179 n. l. a dokumentuje najsevernejší výskyt Rimanov v Európe), Beckov, Čachtice, Tematín a zámok Bojnice. Významnými cieľmi návštevníkov sú i kúpele v Trenčianskych Tepliciach, Nimnici a Bojniciach, výstavníctvo v krajskom meste, rodný dom Ľudovíta Štúra v Uhrovci, mohyla M. R. Štefánika na vrchu Bradlo a zoologická záhrada v Bojniciach. Z prírodných krás lákajú najmä Súľovské skaly a Manínska úžina. V roku 2012 tu bolo 259 ubytovacích zariadení, ktorých služby využilo viac ako 244 tisíc návštevníkov s priemerným počtom prenocovaní 4 noci.

2.1 Nezamestnanosť

Nezamestnanosť neohrozuje rovnakou mierou všetky skupiny obyvateľstva. Existujú určité okruhy osôb, u ktorých je strata zamestnania pravdepodobnejšia a pre ktorých je ťažšie nájsť si nové pracovné miesto. Medzi tieto skupiny patria mladí ľudia, najmä absolventi škôl bez praxe, ľudia v pred dôchodkovom veku, zdravotne znevýhodnení občania, ženy, ľudia s nízkou kvalifikáciou a príslušníci rómskeho etnika.

Tab. 1: Počet uchádzačov o zamestnanie podľa veku v roku 2011

	spolu	15-24		25-34		35-49		50 a viac	
			v %		v %		v %		v %
SR	399 800	68 782	17,2	101 064	25,3	130 864	32,7	99 090	24,8
TSK	33 203	5 973	17,9	8 186	24,7	9 929	29,9	9 115	27,5
PSK	81 880	15 709	19,2	21 677	26,5	27 076	32,1	17 418	21,2

Zdroj: (vlastné spracovanie z Regionálnej databázy ŠÚ SR)

Z tabuľky vidíme, že počet uchádzačov o zamestnanie je v rámci SR najvyšší vo vekovej skupine 35-49 rokov. Tento vývoj korešponduje aj s porovnávanými krajinami. Prešovský kraj má najvyšší počet uchádzačov o zamestnanie v SR a druhú najvyššiu mieru evidovanej nezamestnanosti v SR (po Banskobystrickom kraji 19,83), na čo poukazuje aj tabuľka 2. Trenčiansky kraj je v miere evidovanej nezamestnanosti pod priemerom Slovenskej republiky. Prešovský kraj dosahuje viac ako dvojnásobnú mieru v porovnaní s Trenčianskym krajom.

Tab. 2: Miera evidovanej nezamestnanosti podľa veku v roku 2011

	Spolu	Muži	Ženy
SR	13,59	12,88	14,45
TSK	9,95	9,39	10,65
PSK	18,95	18,21	19,91

Zdroj: (vlastné spracovanie z Regionálnej databázy ŠÚ SR)

Zaujímavé je však sledovať počet disponibilných uchádzačov o zamestnanie - teda počet takých, ktorí sú okamžite schopní nastúpiť do zamestnania (tabuľka 2).

Pokiaľ v SR je to z celkového počtu uchádzačov o zamestnanie 9,3% nie je schopných ihneď nastúpiť do zamestnania, v Trenčianskom kraji je to 9,1% a v Prešovskom 10,5%.

Tab. 3: Porovnanie počtu uchádzačov a disponibilných uchádzačov o zamestnanie v roku 2011

	počet uchádzačov o zamestnanie			počet disponibilných uchádzačov o zamestnanie			rozdiel
	spolu	muži	ženy	spolu	muži	ženy	
SR	399 800	206 098	193 702	362 428	189 043	173 385	37 372
TSK	33 203	17 014	16 189	30 175	15 696	14 479	3 028
PSK	81 880	44 112	37 768	73 242	40 049	33 193	8 638

Zdroj: (vlastné spracovanie z Regionálnej databázy ŠÚ SR)

Príslušníci rómskeho etnika ťažšie získavajú prácu, najmä na nároky zamestnávateľa, úroveň kvalifikácie, rozsahu a kvalitu sociálnych zručností, ale aj predsudky. Podľa Sčítania obyvateľov, domov a bytov sa k rómskej národnosti v Prešovskom kraji hlási 5,3% obyvateľstva, v Trenčianskom kraji 0,1% obyvateľstva (v SR sú to 2% všetkých obyvateľov). Ak sa však pozrieme na počet obyvateľov

podľa najčastejšie používaného jazyka v domácnosti, tak rómsky jazyk v Prešovskom kraji používa 7,6% obyvateľov a v Trenčianskom kraji 0% obyvateľov.

2.2 Chudoba

Relatívne sa vymedzuje chudoba vo vzťahu k životnej úrovni. Pri takom vymedzení sa ukazuje, že chudoba sa vyskytuje v každej spoločnosti a to nezávisle od stavu jej ekonomickej situácie. Pri absolútnom vymedzení sa za chudobných považujú tí, ktorých príjem nemôže pokryť úroveň životného minima. V tomto prípade sa chudoba nemusí vyskytovať v každej spoločnosti.

Na meranie chudoby v regiónoch sa používajú štatisticky dostupné zdroje, medzi ktoré možno zaradiť nezamestnanosť, sociálnu odkázanosť a priemernú mzdu.

Podľa Metodiky ŠÚ SR sa ekvivalentný disponibilný príjem vypočíta tak, že disponibilný príjem domácnosti sa vydolí ekvivalentnou veľkosťou domácnosti. Tento príjem je potom priradený každému členovi domácnosti. Hranica rizika chudoby je hodnota 60 % mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu. Miera rizika chudoby je podiel osôb s ekvivalentným disponibilným príjmom pod hranicou 60 % národného mediánu ekvivalentného príjmu. V SR je potom miera rizika chudoby 13%. Najnižšia miera rizika chudoby je v Bratislavskom kraji (7,2%), najvyššia v Prešovskom kraji (20,2%).

Tab. 4: Príjmy a životné podmienky domácnosti v roku 2011

	Priemerný disponibilný ekvivalentný príjem domácnosti za mesiac	Osoby pod hranicou chudoby – 60% mediánu	Miera rizika chudoby – 60% mediánu (%)
SR	581,60	700 060	13
TSK	593,94	54 484	9,2
PSK	517,58	164 347	20,2

Zdroj: (vlastné spracovanie z Regionálnej databázy ŠÚ SR)

Rozdiel v regiónoch nie je iba v ohrození chudobou, ale aj v príjmoch. Pokiaľ v Bratislavskom kraji je čistý peňažný príjem na osobu za mesiac 452,51 EUR, Prešovský kraj s 327,08 EUR má najnižší príjem v SR. Je to spôsobené vyššou nezamestnanosťou, ale aj vyšším počtom osôb v domácnosti.

Tab. 5: Príjmy a životné podmienky v roku 2011(v EUR)

	Priemerná čistá nominálna mesačná mzda	Čisté peňažné príjmy na osobu za mesiac
SR	665	361,77
TSK	604	364,55
PSK	545	327,08

Zdroj: (vlastné spracovanie z Regionálnej databázy ŠÚ SR)

Čisté peňažné príjmy na osobu a mesiac patria podobne ako ukazovateľ priemernej mesačnej mzdy zamestnancov k ekonomickým indikátorom regionálnych disparít. Tento ukazovateľ má vyššiu výpovednú hodnotu o celkových príjmoch obyvateľov,

pretože zahŕňa príjmy zo zamestnania a súkromného podnikania (sú to príjmy bez daní z príjmu a povinných odvodov), sociálne príjmy (tzn. dávky sociálneho zabezpečenia, nemocenského poistenia, štátne sociálne dávky, podpora v nezamestnanosti) a ostatné príjmy (napr. príjmy z majetku, vybrané pôžičky, naturálne príjmy, príjmy z predaja poľnohospodárskej produkcie).

Osoby, ktoré nedosahujú výšku životného minima a svoj príjem si nemôžu zvýšiť alebo zabezpečiť vlastným pričinením ani vlastným majetkom, majú nárok na dávku v hmotnej núdzi (DHN). V rámci SR je percentuálne podiel osôb v hmotnej núdzi (HN) najnižší v Bratislavskom kraji (1,04%), najvyšší v Košickom kraji (11,16). Prešovský kraj dosahuje druhý najvyšší podiel, Trenčiansky kraj druhý najnižší podiel.

Tab. 6: Miera evidovanej nezamestnanosti podľa veku k 31.12.2011

	Počet poberateľov DHN so spoločne posudzujúcimi osobami	Počet obyvateľov	Podiel osôb v HN z počtu obyv. v %
SR	354 917	5 404 322	6,57
TSK	16 487	594 186	2,77
PSK	88 520	815 806	10,85

Zdroj: (vlastné spracovanie z Úradu práce, soc. vecí a rodiny)

O atraktivite regiónu v istej miere svedčí aj migrácia. Saldo sťahovania je rozdiel medzi prírastom prisťahovaných a vystťahovaných osôb. Pokiaľ v rámci SR je v roku 2011 saldo sťahovania 0,6, kraji, ktoré dosahujú vyššie saldo sú Bratislavský (2,00 v roku 2001 a 7,5 v roku 2011), Trnavský (1,39 v roku 2001 a 2,60 v roku 2011) a Nitriansky (0,64 v roku 2001, v roku 2011 je však pokles na 0,20). Prešovský kraj má dlhodobé saldo sťahovania v záporných číslach a s najnižšou hodnotou v rámci SR.

Tab. 7: Porovnanie salda sťahovania na 1000 obyvateľov v roku 2001 a 2011

	2001	2011
SR	0,19	0,6
TSK	-0,65	-0,7
PSK	-0,79	-1,7

Zdroj: (vlastné spracovanie z Regionálnej databázy ŠÚ SR)

2.3 Vzdelanostná úroveň

Vzdelanie a prístup k znalostiam je jednou z dimenzií sociálneho a ľudského rozvoja a predstavuje významný faktor ovplyvňujúci sociálnu štruktúru spoločnosti. Šprocha (2011) uvádza, že na Slovensku sa postupne vyformovali regióny s nadpriemernou vzdelanostnou štruktúrou a naopak oblasti s vysokým zastúpením najnižších vzdelanostných stupňov. Na jednej strane ide o dostupnosť vzdelávacích inštitúcií, ale aj uplatnenie dosiahnutého vzdelania v praxi, tradície vo vzdelávaní v danom regióne, medzigeneračný prenos vzdelanostných váh apod.

Tab. 8: Obyvateľstvo podľa vzdelania v roku 2011

	SR	TSK	PSK
bez vzdelania	2,8	2,8	3,0
základné	15	12,9	17
učňovské (bez maturity)	13,4	15	12,8
stredné odborné (bez maturity)	9,7	12	8,9
úplné stredné učňovské (s maturitou)	3,5	3,9	3,6
úplné stredné odborné (s maturitou)	20,2	22	18,8
úplné stredné všeobecné	4,4	3,8	4,0
vyššie odborné	1,5	1,4	1,2
vysokoškolské bakalárske	2,3	2,3	2,3
vysokoškolské II. stupňa	10,8	9,8	8,9
vysokoškolské III. stupňa	0,7	0,4	0,4
nezistené	2,8	2,8	3,0

Zdroj: (Sčítanie obyvateľov, domov a bytov)

2.4 Kriminalita

Kriminalita je celospoločenský problém, ktorý zapríčiňujú a ovplyvňujú mnohé faktory. Na kriminalitu výrazne vplyva miera sociálnej kontroly a stav sociálnej anómie. Mechanizmy formálnej i neformálnej sociálnej kontroly sú aj v dôsledku značnej anonymity oslabené najmä v mestských regiónoch. Sociálnou anómiou (tzn. poruchami v konaní a prekračovaní jestvujúcich noriem) sa vyznačuje obyvateľstvo najviac postihnuté negatívnymi dôsledkami sociálnej diferenciacie. Vytesňovanie a marginalizácia určitých sociálnych skupín, ich priestorová koncentrácia v niektorých regiónoch sú reálnymi faktormi podmieňujúcimi zvýšenú kriminalitu.

Kriminalita vykazuje závislosť najmä s počtom obyvateľstva, počtom obyvateľov menších, priemernou mzdou, nezamestnanosťou, sociálnou odkázanosťou apod.

Z uvedeného možno vysvetliť aj vyššiu mieru kriminality v Prešovskom kraji. Trenčiansky kraj je krajom s najnižším počtom trestných činov. Násilných trestných činov je najviac v Košickom kraji (1229), majetkových v Bratislavskom kraji (11864).

Tab. 9: Trestné činy v roku 2011

	trestné činy spolu	násilné	majetkové
SR	92 873	7 002	43 176
TSK	7 775	564	2 752
PSK	10 152	836	4 296

Zdroj: (vlastné spracovanie z Regionálnej databázy ŠÚ SR)

3 Možnosti eliminácie regionálnych disparít

Spoločným cieľom regionálneho rozvoja by malo byť naplnenie cieľov, ktoré definuje Zákon NR SR č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja:

- Odstraňovať alebo zmiernovať nežiaduce rozdiely v úrovni hospodárskeho rozvoja, sociálneho a územného rozvoja regiónov a zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj regiónov,
- zvyšovať ekonomickú výkonnosť, konkurencieschopnosť regiónov a rozvoj inovácií v regiónoch pri zabezpečovaní trvalo udržateľného rozvoja,
- zvyšovať zamestnanosť a životnú úroveň obyvateľov.

Prešovský kraj má vhodné podmienky na rozvoj spolupráce so susednými krajinami – Poľskom a Ukrajinou. Vzhľadom na geografické prostredie má dobrý predpoklad a obrovský potenciál pre rozvoj cestovného ruchu, kúpeľníctva. Tu nastáva príležitosť pre zapojenie dlhodobo nezamestnaných do práce. Ďalšou príležitosťou pre tvorbu nových pracovných miest je aj výstavba plánovanej cesty z Prešova až po severnú hranicu s Poľskom vo Vyšnom Komárniku. Slabou stránkou regiónu je vysoká miera nezamestnanosti, vysoký podiel rómskeho etnika, vysoká závislosť na sociálnych dávkach – možno až zneužívanie sociálneho systému.

Trenčiansky kraj má výhodu v geografickej polohe, dopravnej infraštruktúre, v dostatku kvalifikovanej pracovnej sily.

Stálou prioritou pre obidva regióny by mala byť podpora malého a stredného podnikania, rozvoj cestovného ruchu, inklúzia marginalizovaných skupín.

Možným riešením pri eliminácii disparít je prerozdeľovanie príspevkov na nástroje aktívnej politiky trhu práce s dôrazom na regióny, teda výška príspevkov je úmerná výške nezamestnanosti. Napríklad pre nezamestnaných je možné zvýšiť si príjem prostredníctvom vykonávania aktívnej činnosti formou menších obecných služieb pre obec alebo formou menších služieb pre samosprávny kraj, pre zamestnávateľa je to napríklad príspevok na podporu zamestnávania znevýhodneného uchádzača o zamestnanie, kde môže získať až 422,89 EUR mesačne.

Zaujímavým je i príspevok úradu práce, sociálnych vecí a rodiny na podporu rozvoja miestnej a regionálnej zamestnanosti pre zamestnávateľa, ktorý na vytvorené pracovné miesto prijme znevýhodneného uchádzača o zamestnanie vedeného v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej 3 mesiace, ak má viac ako 50 rokov alebo nižšie ako stredné odborné vzdelanie alebo znevýhodneného uchádzača o zamestnanie, ktorý bol v evidencii uchádzačov o zamestnanie dlhšie ako 12 mesiacov. Príspevok sa poskytuje max. 9 mesiacov vo výške najviac 634,34 EUR mesačne.

Vláda SR vo svojom vyhlásení konštatuje, že zabezpečí podmienky pre sociálnu inklúziu marginalizovaných rómskych komunít do spoločnosti s využitím komplexných projektov a prístupov. Oporu vláda vidí v relevantných strategických materiáloch, najmä v Stratégii Európskej únie o inklúzii Rómov, ktorá je rozpracovaná na podmienky Slovenska v Stratégii SR pre integráciu Rómov do roku 2020. Stratégia sa zameriava najmä na školstvo, zdravie, bývanie a zamestnanosť. Uvedená stratégia je vnímaná ako otvorený dokument, ktorý sa bude postupne dopĺňať a dopracovávať na základe vývoja reálnych riešení a relevantných podkladov. Aktuálna situácia pri využívaní fondov EÚ na riešenie rómskej problematiky považuje súčasná vláda SR

za kritický, preto je jedným z cieľov zvýšenie zamestnanosti a vzdelanostnej úrovne príslušníkov marginalizovaných rómskych komunit. Pôjde najmä o riešenia v oblasti výchovy a vzdelávania, bývania, práce, zdravotníctva, kultúry a jazyka. Podľa Sčítania obyvateľov, domov a bytov z roku 2011 sa v Trenčianskom regióne k rómskej národnosti hlási 0,1 % obyvateľstva, v Prešovskom je to 5,3% (teda najviac v rámci Slovenskej republiky), ale ako materinský jazyk rómsky jazyk označilo v tomto regióne 7% obyvateľov (v Trenčianskom kraji je to nula percent). Vzhľadom na uvedené je možným riešením aj podpora vzniku a rozvoja samozamestnávania najmä v rámci tradičných remeselných živností.

Ďalšie možnosti pri znižovaní nezamestnanosti súvisia so zviditeľnením obcí a miest usporadúvaním tradičných kultúrnych podujatí, ktoré by boli známe v širšom okolí, dobudovaním cyklistických trás či podporou agroturistiky.

Na vyrovnávanie disparít bol nasmerovaný aj globálny cieľ regionálneho operačného programu (ďalej ROP) „Zvýšenie dostupnosti a kvality občianskej infraštruktúry a vybavenosti územia v regiónoch.“ Napĺňanie je merateľné prostredníctvom špecifických cieľov ROP, medzi ktoré patrí zvýšenie úrovne poskytovaných služieb v oblasti vzdelávania, zvýšenie rozsahu a úrovne poskytovaných služieb v sociálnej oblasti, posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov, posilnenie konkurencieschopnosti sídiel a zvýšenia kvality a bezpečnosti verejných priestranstiev, zvýšenie úrovne dopravnej obslužnosti regiónov. (Grenčíková, Španková, 2012)

Záver

V predloženej stati sme sa zamerali na niekoľko otázok. Zdôvodnili sme význam štúdia regionálnych disparít a konštatujeme, že táto otázka je na Slovensku výrazne spoločensky relevantná. Vyplýva to najmä z faktu, že sa zatiaľ nepodarilo zastaviť prehlbovanie regionálnych disparít. To následne môže potenciálne viesť k zvyšovaniu senzitivity vo vnímaní obyvateľmi zaostávajúcich regiónov. Budúci vývoj regionálnych disparít na Slovensku závisí od mnohých faktorov. Podľa nášho názoru sa dá v najbližšom období očakávať skôr pokračovanie divergentných tendencií, ktoré sú podmienené predovšetkým globalizačnými a metropolizačnými procesmi.

Reference

GRENČÍKOVÁ, A., ŠPANKOVÁ, J. *Prispôsobovanie vzdelávania potrebám ekonomiky*. In. *Sociálno-ekonomická revue*, 2012, roč. 10, č. 3, s. 34-39. ISSN 1336-3727

SLOBODA, D. *Slovensko a regionálne rozdiely – teórie, regióny, indikátory, metódy*. 2006. [cit. 2012-09-12]. *Dostupné na WWW*: <http://www3.ekf.tuke.sk/re/Disparity%20a%20perifernost/Regionalne%20disparity/Slovensko_a_regionalne_rozdiely.pdf>.

SMIĘTKOWSKI, M. *Nowe relacje między metropolią a regionem: od terytorialnej do sieciowej organizacji przestrzeni*. In *Jałowicki, B., ed., Czy metropolia jest miastem? Scholar, Warszawa, 26-49*.

ŠPROCHA, B. *Regionálne rozdiely v štruktúre obyvateľstva podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania a vnútorná migrácia na Slovensku*. 2011. [cit. 2013-02-21]. Dostupné na WWW: <<http://kdem.vse.cz/resources/relik11/sbornik/download/pdf/179-Sprocha-Branislav-paper.pdf>>.

Štatistická ročenka regiónov Slovenska 2008. Štatistický úrad SR, Bratislava 2009, 387 s.

VÝROSTOVÁ, E. *Regionálna ekonomika a rozvoj*. 2010. Košice: UPJŠ. ISBN 978-80-8078-361-7

Zákon NR SR č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti

Zákon NR SR č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja

<http://px-web.statistics.sk/PXWebSlovak/> [cit. 2013-01-21]

<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=24273>[cit. 2013-02-02]

http://www.upsvar.sk/statistiky.html?page_id=1247[cit. 2013-01-25]

<http://www.scitanie2011.sk/> [cit. 2013-03-12]

Kontaktní adresa

PhDr. Jana Španková, Ph.D.

Ing. Adriana Grenčíková, Ph.D.

Trenčianska univerzita A. Dubčeka v Trenčíne

Fakulta sociálno-ekonomických vzťahov

Študentská 3, 911 50 Trenčín

E-mail: jana.spankova@tnuni.sk, adriana.grencikova@tnuni.sk

Tel. číslo: 00421 32 7400 404, 00421 32 7400 405